

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Część IV.

Klub Świadomej Młodzieży
PODSUMOWANIE DOSTĘPNOŚCI
WŁOCŁAWEK

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Łódź 2021 - 2022 r.

SPIIS TREŚCI cz. IV.

Część I. - Instrukcja budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część I.I - Załączniki do Instrukcji budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część II. - Model działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

1. Zasady tworzenia *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)
 - a) Wytyczne do metod rekrutacyjnych (patrz: *Część I - Instrukcja budowania KŚM*);
 - b) Struktura spotkań i rodzaje działań;
 - c) Kompetencje kadry.
2. Misja i wizja
 - a) Charakterystyka grupy docelowej;
 - b) Odpowiedź na potrzeby;
 - c) Innowacyjność;
 - d) Prognozowana zmiana.
3. Założenia, charakter i modele zajęć wraz z opisami
 - a) Integracja w grupie;
 - b) Widzenie siebie w integracji i komunikacja;
 - c) Kompetencje kluczowe;
 - d) Metodyka pracy;
 - e) Wskazania edukacyjne.
4. Wskazania dla kadry
 - a) Moderator KŚM;
 - b) Trener/ specjalista;
 - c) Wolontariusz.
5. Wytyczne i zalecenia organizacyjne, techniczne i inne przykłady algorytmów działań okołoprojektowych
 - a) Warunki sensoryczne;
 - b) Zalecenia sanitarne;
 - c) Ogólne wskazania techniczne i graficzne;
6. Materiały i źródła rozszerzające wiedzę, dla kadry/ opiekunów. Odnośniki do materiałów dydaktycznych dla uczestników.
 - a) Rekomendacje. Bibliografia.

Część II.I - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część III. - Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Łódź

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
 - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność

- a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania;
- b) Wnioski.

Część IV. Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Włocławek

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań

- a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;

2. Praktyki zwiększające dostępność

- a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania (w oparciu o raporty ze spotkań I-X oraz zjazd uczestników wraz z opiekunami/ rodzicami)
- b) Wnioski.

Część IV.1 - Załącznik do Modelu działania Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

- 1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część V. Raport podsumowujący testowanie działań KŚM

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań

- a) Wybrane konspekty z prezentacji;
- b) Materiały graficzne;

- 2. Postulaty końcowe młodzieży do praktyk zwiększających dostępność.
- 3. Wskazania kosztowe;

Klub Świadomej Młodzieży

Podsumowanie dostępności w testowych działaniach KŚM WŁOCŁAWEK

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań

a) Ankiety ewaluacyjne (przegląd)

Cykl spotkań KŚM miał charakter pół-otwarty, co znaczy, że w szczególnych przypadkach mogła w zajęciach nie uczestniczyć konkretna osoba, jak i mogła dołączyć nowa. Ze względu na działania testujące model klubowy, jak i olbrzymie zapotrzebowanie na spotykane się w bezpiecznej dla siebie przestrzeni osób w spektrum autyzmu - przesunięte zostały warunkowo granice wiekowe rekrutowanych uczestników. **Na dalszych etapach projektowych nie zaleca się ze względu na dobrostan mentalny uczestników (szczególnie osób w tzw. normie intelektualnej), łączyć grup w zbyt dużej rozpiętości skali wiekowej.**

Ze względu na nie-medyczny charakter spotkań, nie zdecydowaliśmy się na gromadzenie (poza celami rekrutacyjnymi) i operowanie danymi wrażliwymi, m. in. takimi jak: stopień niepełnosprawności, IQ, diagnoza szczegółowa czy niebinarność.

Bezpośredni odbiorcy cyklu warsztatów/ spotkań:

Dziewczęta/ kobiety (łączna ilość i wiek): 3 osoby w wieku od 17 do 23 lat
17, 19, 22-23

Chłopcy/ mężczyźni (łączna ilość i wiek): 14 osób w wieku od 11-12 do 21 lat
11-12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20-21

Zachowaliśmy oryginalną pisownię. Fragmenty nieczytelne są oznaczone w nawiasie []. Nawiasy (...) oznaczają opuszczony przez transkrybenta tekst.

→ Ankiety PRZED*

Dane statystyczne (niepełny wywiad ankietowy/ ograniczona możliwość wygzekwowania)

Bezpośredni odbiorcy:

- Dziewczęta/ kobiety (łączna ilość i wiek): 2 osoby w wieku 17 i 23 lat
- Chłopcy/ mężczyźni (łączna ilość i wiek): 9 osób w wieku od 13 do 21 lat

Rodzice/ opiekunowie uczestników: brak ankiet

*Oznaczenie/ kodowanie odpowiedzi: K 19 (kobieta lat 19), D 15 (dziewczyna lat 15), C 13 (chłopiec lat 13), M 21 (mężczyzna lat 21)

Pytanie 1. Jakie ważne, miłe czy ciekawe wiadomości/ wrażenia zabieram ze sobą ze spotkania?

(co mi się przyda, co mi się podobało, czym podzielię się z innymi, co wykorzystam na co dzień, co uważam za szczególnie użyteczne, co było najlepszym elementem dnia)

M 19 „...miłe, fantastyczne wrażenia, ponieważ każdy człowiek nie ważne czy jest chory na jakieś schorzenia, młody czy stary, to powinien mieć swoje pasje i każdy powinien je szanować.

Najbardziej podobał mi się występ Janka.”

C 17 „Bardzo mi się podobało wymienianie się ciekawostkami. Zabrałem stamtąd wiele wspomnień takich jak zainteresowania innych.”

M 18 „...ważność dbania o własne pasje czy zainteresowania oraz poczucie bycia w swojskim gronie.”

C 15 „...podobała mi się możliwość dyskusji oraz poznanie perspektywy innych.”

C 12 „Bardzo mi się podoba i chciałbym chodzić codziennie, w poniedziałki, środy, piątki, soboty i w niedzielę.”

C 15 „Przyjazna atmosfera, możliwość swobodnego poruszania się. Bardzo smakują mi pączki.”

M 19 „Miłe, na pewno wrócę do spotkań.”

K 22 „Bardzo mi się podoba. Najlepszym elementem dnia było poznanie innych nowych osób, które mają ciekawsze zainteresowania.”

C 13 „Słuchanie odpowiedzi innych osób, możliwość rozmowy z rówieśnikami w poczuciu tolerancji, opowiadałem wszystkim o moich spotkaniach, co się na niech działo, podobało mi się mogłem brać czynny udział w rozmowach, że nie byłem pominięty ze względu na moją niepełnosprawność.”

D 17 „Bardzo mi się podoba.”

M 21 „Wszystkie informacje podawane na spotkaniach są ciekawe. Jednakże w większości (...?)”

Pytanie 2. Czy chcę się w przyszłości odnaleźć w roli samorzecznika/ self-adwokata? Jeżeli tak, to dlaczego? (czy po spotkaniu mam ochotę rozwijać swoje pasje i komunikować o nich otoczeniu, czy chcę zostać samorzecznikiem)

M 19 „Tak, chcę się znaleźć w roli samorzecznika, self-adwokata, ponieważ chciałbym bronić i stać na straży konstytucji aby żadnej osobie z zesp. Aspergera, Autyzmem czy niepełnosprawnością sprzężoną nie działa się krzywda w Państwie oraz aby mogli walczyć o swoje prawa...”

C 17 „Chętnie odnajdę się w roli samorzecznika ponieważ moim zdaniem każdy człowiek ma swoje prawa i nie wolno mu ich odbierać.”

M 18 „Na pewno w przyszłości będę miał zamiar nagłośnienia problemu, z którym stykają się osoby uczestniczące ze mną na spektrum.”

C 15 „Preferuję raczej rozwijanie swojej pasji oraz poznawanie nowych języków programowania, lecz rola samorzecznika jest także ciekawa.”

C 12 „Chcę pomagać innym w rozwijaniu pasji. Ja chcę być w roli self-adwokata.”

C 15 „W przyszłości chcę rozwijać swoje pasje i mówić o nich otoczeniu, chociaż na razie sprawia mi to trudność.”

K 22 „Chcę być samorzecznikiem, ponieważ chcę pomóc i pokazać światu, że ludzie z autyzmem też potrafią dokonać wyjątkowego i potrzebują miłości, a przede wszystkim akceptacji.”

C 13 „Samorzecznikiem chciałbym być w przyszłości, ale chce być wysłuchany i potrzebuje mieć przyjaciół samorzeczników aby mogli wyrazić podobne potrzeby do moich.”

D 17 „Tak.”

M 21 „Nie, ponieważ nie czuję potrzeby samorzecznictwa.”

Pytanie 3. Gdybym był prowadzącym/ reżyserem spotkania, to następnym razem zwróciłbym/ - abym uwagę na...? (co powinno się pojawić, o co można uzupełnić kolejne spotkania, czy miałem/ miałam z czymś problem - napisz, narysuj, przedstaw swoją opinię w dowolnie wybrany sposób)

M 19 „Zwróciłbym uwagę na to, żeby więcej spotkań odbywało się po zakończonym projekcie. Żeby uczestnicy tego projektu mogli mieć ze sobą kontakt i się ze sobą integrować.”

C 17 „Zwróciłem uwagę na brak przerw na krótkie pytania. Rozmowa ciągnie się (...?) Powinna mieć chwilę przerwy na zadawanie pytań.”

M 18 „Akurat tutaj zastrzeżeń żadnych wobec fajnego spotkania nie mam, więc się wypowiadać nie będę 😊”

C 15 „Powinny się pojawić spotkania, w których każdy pokazuje miejsce gdzie spełnia swoją pasję.”

K 22 „Mam różne pomysły, ale nie mogę się zdecydować na jednego.”

C 13 „Nie miałem z niczym problemu, wszystkie tematy były mi przyjazne, na pewno chciałbym aby takie spotkania odbywały się jak najczęściej.”

D 17 „Nie mam na razie pomysłów, jak coś wymyślę to powiem albo napiszę.”

M 21 „Nic bym nie zmieniał.”

→ Ankiety PO*

Dane statystyczne (niepełny wywiad ankietowy/ ograniczona możliwość wyegzekwowania)

Bezpośredni odbiorcy:

- Dziewczęta/ kobiety (łącznie ilość i wiek): 2 osoby w wieku od 17 do 19 lat
- Chłopcy/ mężczyźni (łącznie ilość i wiek): 10 osób w wieku od 12 do 19 lat

Rodzice/ opiekunowie uczestników: brak ankiet

*Oznaczenie/ kodowanie odpowiedzi: **K 19** (kobieta lat 19), **D 15** (dziewczyna lat 15), **C 13** (chłopiec lat 13), **M 21** (mężczyzna lat 21), **OP 45** (opiekun/ tu: kobieta/ mama lat 45)

Pytanie 1. Jakie nowe wiadomości, jakie wrażenia zabieram ze sobą po dotychczasowych spotkaniach? (co mi się przyda, co mi się podobało, czym chcę podzielić się moim doświadczeniem z innymi, co wykorzystam na co dzień, co uważam za szczególnie użyteczne, co było najlepszym elementem warsztatów)

C 16 „Podobała mi się rozmowa z panem burmistrzem Kowalą, a warsztaty w teatrze pokazały mi jak wykonywane są przedstawienia teatralne, co dla mnie jest interesujące. Dzięki spotkaniom poznaję nowych ludzi i uczę się z nimi rozmawiać, pozyskiwać informację, które mogą mi się kiedyś przydać w życiu.”

C 12 „Dowiedziałem się wiele fajnych i ciekawych informacji o emocjach i zachowaniach człowieka.”

C 13 „Chęć nawiązywania nowych znajomości i samorozwój (otwieranie się na świat).”

M 19 „Po dotychczasowych spotkaniach zabieram ze sobą najfantastyczniejsze wrażenia ze spotkań z... (większością trenerów i gości).”

C 16 „Przyda mi się motywacja do rozwoju oraz potencjalne znajomości.”

D 17 „Moje prawa w szkole, rozmawianie o autyzmie i edukowanie rówieśników.”

C 17 „Pozytywne i ciekawe (zwłaszcza jak działa teatr).”

C 12 „Miałem bardzo fajne wrażenia z warsztatów.”

C 13 „Świadomość, spokój, cierpliwość, wyluzowanie, wykorzystywanie sposobów, poznawanie znajomych.”

K 19 „Wszystko było świetne, na spotkaniach czuję się komfortowo, bezpiecznie i fajnie.”

C 17 „Po dotychczasowych spotkaniach zabieram ze sobą różne znajomości i zainteresowania różnych uczestników.”

M 19 „Zabieram ze sobą super wspomnienia, takie jak...” (wymienia trenerów i miejsca warsztatów)

Pytanie 2. Czy czuję się samorzecznikiem/ self-adwokatem? Czy chcę nadal kontynuować spotkania w KŚM? Dlaczego? (czy po spotkaniach mam ochotę rozwijać swoje pasje i silniej komunikować o nich otoczeniu, czy lubię być samorzecznikiem)

C 16 „Tak, nadal chcę rozwijać swoje pasje i będę starał się przekazywać mojemu otoczeniu informacje na ich temat. Chętnie kontynuowałbym spotkania w KŚM, bo uczę się na nich nowych rzeczy i pewności siebie.”

C 12 „Czuję się self-adwokatem. Chcę dalej chodzić na zajęcia i rozwijać swoje pasje, ponieważ sprawia mi to radość.”

C 13 „Jestem świadom tego, że możemy razem zmieniać świadomość ludzi.”

M 19 „Tak, czuję się samorzecznikiem, self-adwokatem ponieważ chciałbym pomagać ludziom z niepełnosprawnościami, tak jak pani Sylwia i Janek i czynić dużo pomocy (...?)”

C 16 „Tak, ponieważ spotykam osoby, które idą do przodu w rozwoju osobistym.”

D 17 „Tak, jest bardzo miła atmosfera i wiele osób które mogą mi pomóc gdy będę tego potrzebowała.”

C 17 „Tak. Tak. Bo jest fajnie 😊”

C 12 „Chcę zostać self-adwokatem.”

C 13 „Tak, jest fajna społeczność i czuję się komfortowo.”

K 19 „Tak, czuję się samorzecznikiem i chcę nadal spotykać się w takim cudownym gronie.”

C 17 „Czuję się samorzecznikiem, chcę kontynuować spotkania ponieważ dostarczyły mi nowych kontaktów.”

M 19 „Tak, czuję się samorzecznikiem. Self-adwokatem, chcę nadal kontynuować spotkania w KŚM ponieważ mogę poznawać wiele ciekawych ludzi oraz się integrować z osobami które poznałem i które znam trzy miesiące. Spotkania w KŚM dają mi siłę na życie codzienne. I love KŚM. Mam silną ochotę rozwijać pasję, komunikować o nich otoczeniu, ponieważ dzięki spotkaniom na których była pani Sylwia oraz Jan, dotarło do mnie, że moją pasją jest działanie na rzecz poprawy osób niepełnosprawnych, ponieważ chcę im pomagać. Tak bardzo lubię, wręcz kocham być samorzecznikiem.”

Pytanie 3. Chciałbym/ -abym przekazać pomysłodawcą KŚM ...? (o co można uzupełnić kolejne edycje KŚM, czy miałem/ -am z czymś problem, co jeszcze szczególnie mi się podobało - napisz, narysuj, przedstaw swoją opinię w dowolnie wybrany sposób)

C 16 „Chciałbym przekazać pomysłodawcom, że cieszę się że powstał KŚM i że miałem możliwość uczestniczenia w jego spotkaniach, ale nie mam w tej chwili żadnych pomysłów ani propozycji.”

C 12 „Najbardziej podobało mi się spotkaniach gdy rozmawialiśmy o naszych pasjach. Dzięki temu zapoznałem nowych kolegów. Mam pomysł by było więcej takich spotkań.”

C 13 „Wszystkie dotychczasowe wyjścia i spotkania były pełne wrażeń i nowych doznań.”

M 19 „Zaprosić dziennikarzy politycznych... (wymienione osoby publiczne oraz stacje TV).”

C 16 „Można zorganizować dyskusje na różne tematy związane z członkami KŚM.”

D 17 „Z chęcią bym odwiedziła muzeum etnograficzne lub brać udział w jakichś warsztatach artystycznych.”

C 17 „Nie mam żadnych problemów z KŚM.”

C 13 „Myślę, że wszystko jest ok, podoba mi się.”

K 19 „Dalsze spotkania, które dają mi dużo siły, czuję się super w towarzystwie z moimi znajomymi.”

C 17 „Aby zawsze zapraszani byli różni ciekawi goście.”

M 19 „Chciałbym przekazać pomysłodawcą KŚM o co można uzupełnić kolejne edycje KŚM, o takie rzeczy jak: (wymienia postaci znane z TV, programy telewizyjne oraz istotne lub znane miejsca użyteczności publicznej). Widzieć Dzień czekolady dla wszystkich z KŚM. Spotkania ze sławną gwiazdą i piosenkarzem oraz aktorem.”

Wypis z części ankiet ewaluacyjnych ukazuje szeroki obraz niespełnianych na co dzień potrzeb osób z niepełnosprawnościami. **Najsilniej wyłaniającą się luką jest m. in. potrzeba bliskości z drugim człowiekiem i przynależności - do właściwej grupy, do „swojego własnego stada”.**

Pomimo początkowych założeń mających na celu wzmocnienie w młodych ludziach postaw asertywnych i zachęty do działań publicznych i samorzecznich - całość projektu uległa niewielkiej acz dynamicznej modernizacji, gdyż na pierwszy plan wciąż wysuwały się **najsilniej potrzeby akceptacji i wiary we własną wartość, niezależnie od klasyfikacji diagnostycznej.**

Smutnym wnioskiem, jednak skłaniającym do większej uwagi w planowaniu nowych aktywności, jest fakt istnienia wciąż ogromnych luk w społecznej wiedzy między innymi o: wychowaniu młodego człowieka (nie tylko w spektrum autyzmu), o wadze przestrzeni emocjonalnej i samoświadomości, o istocie samostanowienia, o samodzielności. O prawie do dorosłości.

Pokładam nadzieję, że pomimo wielkich uniesień i emocjonalnych doświadczeń, nie stracimy jako specjaliści z oczu - wpływu wagi informacji merytorycznej, wagi faktu czy wagi kondycji i zdrowia psychicznego - na mądre kształtowanie środowiska silnego, ale i wspierającego.

To posłowie podyktowane jest kontekstem przebijającego się z refleksji do cyklu spotkań - obrazu dziecka/ człowieka autystycznego wychowywanego w przeświadczeniu o własnej „niepełnosprawności”, „chorobie”, „cierpieniu”, „schorzeniu”, „zaburzeniu”, niemocy własnej, konieczności „terapii”, spełnianiu potrzeb i wizji opiekunów/ rodziców. Ten obraz to również portret „wiecznego dziecka”, które niezależnie od wieku, od potencjału intelektualnego czy od własnych potencjalności - nie miało szans na doświadczenie pełni barw spektrum człowieczeństwa.

Liczę, że z każdą kolejną odsłoną KŚM, uda się właśnie na te obszary zwrócić większą uwagę, i to na te białe plamy skierować uwagę kolejnych koordynatorów i projektantów bloków tematycznych.

Nadrzędnym wciąż wydaje się objęcie uwagą tematów: edukacji rodziców/ opiekunów, uświadamianiu kadr pedagogicznych, personelu (każdej rangi) ośrodków terapii i wsparcia oraz samej młodzieży i dorosłych osób w spektrum autyzmu.

Ponadto - waga samorzecznictwa/ self-adwokatury, to nie tylko odwaga do wystąpień publicznych i asertywność. To również odpowiedzialność za własne słowa (czy inny przekaz) na poziomie semantycznym, kulturowym, etycznym. Przekazując młodym członkom KŚM idee samorzecznictwa - nie możemy zapominać o przekazywaniu najnowszej wiedzy o spektrum autyzmu (!) którą najczęściej można osiąść od doświadczonych już self-adwokatów. To ich należałoby dodatkowo wspierać planując kolejne edycje. Wspierać przez kreowanie miejsc pracy, w których jako eksperci mieliby szanse na dzielenie się własnymi zasobami czy pasjami.

2. Praktyki zwiększające dostępność

a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania

W tej części omówienia prezentujemy między innymi głosy uczestników (zapis kursywą), ale i przemyślenia czy myśli zanotowane podczas warsztatów przez trenerów.

Cytaty przeplatane są opisami przebiegu warsztatu. Całość tworzy silnie zarysowujący się obraz postulatów i wniosków, które z końcem etapu testowania klarują się coraz wyraźniej, dając zaczyn do nowych idei na kolejne etapy prac klubowych w całej Polsce.

Podobnie jak w podsumowaniu działań łódzkich, i we Włocławku spotkania oparte były na niemal identycznych scenariuszach zajęć. Nieukrywana radość dzieci, młodzieży i młodych-dorosłych już osób w spektrum autyzmu z obcowania we własnym towarzystwie pozwala, **pomimo wielu dylematów i napotkanych przeszkód (m. in. niedoszacowanie kosztów, skrajna rozbieżność wieku uczestników czy trudności w wyegzekwowaniu ankiet) mieć nadzieję na dalsze rozwijanie projektów skierowanych do osób autystycznych.**

Spotkania i warsztaty KŚM

Podczas większości spotkań młodzi ludzie prezentowali swoje pasje, zainteresowania. Większość uczestników wiedziała, co lubi robić, co ich fascynuje i umiała o tym opowiedzieć lub inaczej przedstawić swoje zainteresowania. Było również miejsce dla klubowiczów, którzy biernie uczestniczyli, przysłuchując się innym.

Wspomnianym priorytetem warsztatów była waga rozwijania i poznawania własnych pasji oraz zainteresowań. Bo to pasja powinna być podstawą, fundamentem do budowania strategii zasobów osoby w spektrum autyzmu. **Pasja jest ponadto najlepszą przestrzenią do zbudowania niewymuszonej relacji rówieśniczej i zachętą do mówienia „o sobie” i „w swoim imieniu”.**

Pasje osób w spektrum autyzmu są dla nich „życiem”, motywują „do działania w życiu z radością i przyjemnością” - jak mówią.

Granie w gry komputerowe **często mylnie postrzegane jest jako fiksacja**. Gry komputerowe bywają bazą edukacyjną, np. do nauki języków obcych. Dodatkowo pozwalają ćwiczyć refleks, rozwijać umiejętności logicznego myślenia. Według młodzieży - gry mogą również „budować wiedzę”.

Oglądanie seriali. Społecznie - uznawane bywa za bezużyteczne, a zdaniem młodych może stanowić materiał do nauki na temat tworzenia/ budowania/ reżyserowania różnych historii. Pozwalają one również szkolić warsztat analizy i działań przyczynowo-skutkowych. Oglądanie seriali może być więc inspirujące nie ze względu na fabułę, ale właśnie na warsztat tworzenia historii.

„W schemacie świata pasje są wartością, nie wolno odbierać nam pasji!”

Pasją może być sztuka montażu telewizyjnych, elementy opraw graficznych czy zbieranie i kolekcjonowanie płyt VHS. Pasją może być rolnictwo, maszyny rolnicze, informatyka, sztuka we wszelkich nurtach, transport miejski, kolejowy, morski lub samolotowy.

Pasją może być również polityka, bo ona, według spostrzeżeń klubowiczów, daje możliwość obserwacji ludzi i ich zachowań - czasem bardzo skrajnych. To niejako „arena” wzorców zachowań; materiał do obserwacji i analiz.

Pasją może być rysowanie, szkicowanie, tworzenie grafik. Taka pasja to też „uspokajacz myśli”, pozwalający aktywniej słuchać, wzmacniający koncentrację. Irracjonalne zwalczanie rysowania na lekcjach powoduje dużą frustrację młodzieży.

Pasją może być geografia, mapy: „*lubię je poznawać i rozpoznawać*”, a także flagi.

Pasją może być kolekcjonowanie kamieni: „*Dostaję je od ludzi, lubię na nie patrzeć. Kamienie przypominają mi ludzi, miejsca i sytuacje. Tak samo jak bilety - bilety z całego świata.*”

Pasją może być też miłość do kotów i opieka nad nimi. To feria emocji - które dzięki kotom może odkrywać w sobie jeden z uczestników.

Pasją może być np. muzyka i proces jej tworzenia. Można kolekcjonować gazety z całego świata, przechowywać je, dbać o nie i wracać do lektury.

Pasji nie należy lekceważyć. Nawet jeśli jest mocna, „tunelowa” - warto postarać się znaleźć sposób na jej formę użyteczności społecznej. Nie zwalczać, a stwarzać możliwości do jej mądrego rozwoju.

Pasja osób w spektrum autyzmu często jest początkiem drogi zawodowej, naukowej, dlatego w tym obszarze wskazana jest wyjątkowa uważność.

„Siła naszych pasji powoduje, że jesteśmy inni niż wszyscy!”

Poprzez dedykowane warsztaty młodzież rozwijała kompetencje współczesnego świata, uczyła się aktywnych postaw życiowych, promowała **postawę akceptacji wobec różnorodności oraz wzmacniała wiarę we własną samodzielność**. Młodzież miała ponadto możliwość nabywania nowych kompetencji czy wykształcenia: umiejętności współpracy, kreatywności, otwartości, perspektywicznego myślenia.

W warsztatach edukacyjnych i rozwojowych wyjaśniono między innymi:

- zjawiska nadwrażliwości i niedowrażliwości sensorycznej, a także czym jest świadomość sensoryczna;
- zjawisko meltdown i shutdown, oraz wskazówki jak zapobiegać przeciążeniom sensorycznym i jak sobie z nimi radzić;

- opisano funkcjonowanie sensoryczne znanych osób w spektrum autyzmu i ich metody radzenia sobie z własną odmienną sensoryką;
- ukazano uczestnikom spotkania style myślenia osób autystycznych;
- podkreślono rolę jaką pełni w życiu osób w spektrum autyzmu realizacja ich własnych pasji.

Podczas spotkań młodzież uświadomiła sobie, iż są w stanie w wielu obszarach **autonomicznie funkcjonować w społeczeństwie, przy założeniu, że:**

- ma świadomość zarówno swoich mocnych stron, jak i tych, które napotykają wiele barier;
- znaczenie przesłania „*Jestem. Mogę. Będę.*” rozumie nie tylko w przerysowanym najczęściej wymiarze behawioralnym, ale przez prawo akceptacji samego siebie, istoty swojego człowieczeństwa: Jestem - sobą. Mogę - być sobą. Będę - sobą!

Cykl wcześniejszych spotkań, w pewien sposób przygotował uczestników do tego, aby gdy pojawi się jeden z decydentów, który może mieć realny wpływ na problemy każdego człowieka w spektrum autyzmu - przedstawienie mu obszarów wymagających wsparcie.

Według młodzieży wszystkie spotkania zewnątrz były niezmiernie ciekawe i rozwijające.

Najbardziej utkwiło klubowiczom w pamięci spotkanie z Burmistrzem Kowala oraz wizyta w kinie, które zostało ocenione bardzo wysoko głównie za **idealne dostosowanie sensoryczne i możliwość wpływania młodzieży w spektrum autyzmu na tenże właśnie obszar.**

Teatr był dostosowany do potrzeb emocjonalnych młodych ludzi, ciekawe warsztaty bardzo zintegrowały młodzież, a spacer po teatrze, udział w próbie teatralnej wzbudził wiele radości.

Najwięcej emocji wzbudził jednak mecz koszykarski *Anwil* oraz pomoc w akcji zbierania maskotek dla dzieci przybyłych z Ukrainy.

W pamięci dodatkowo utkwiły: wizyta w MOPR wraz z rozmową z Pełnomocnik Prezydenta miasta Włocławek na temat dostępności do świadczeń czy projektów oraz rozmowa z Wiceprezydent miasta Włocławek m. in. o potrzebie ciągłego rozwoju i wiary we własne siły. Każde z tych spotkań znacząco wzmocniły uczestników i dały nadzieję i wiarę we własną sprawczość.

Wszyscy zgodnie wyrazili chęć spotykania się co miesiąc w Kowalu gdzie, jak mówią - czują się najlepiej, są sobą, mogą spotykać ciekawych ludzi i z nimi rozmawiać.

Niezwykłe wzruszającym momentem jednego z dni była chwila, w której dotychczas rzadko odzywający się uczestnik pod wpływem spotkań zaczął wypowiadać się na forum grupy, wyraził chęć dalszego uczestnictwa w spotkaniach oraz zaskoczył wszystkich wielością kreatywnych spostrzeżeń i pomysłów.

Wszyscy uczestniczący w spotkaniach członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* brali w nich udział z przeświadczeniem, że są samorzecznikami/ self-adwokatami. Dzięki takiemu nastawieniu świadomie dzielili się swoją wiedzą i doświadczeniem oraz uwrażliwiali decydentów na problemy środowiska.

Zjazd klubowiczów KŚM

Podczas rozmów indywidualnych oraz grupowych dzieci i młodzież zgodnie przyznali, że zjazd ogólnopolski **był dla nich idealnym momentem na dostrzeżenie własnych potencjałów - swoich, jak i kolegów i koleżanek**. Młodzi ludzie w bezpiecznej przestrzeni sensorycznej bliżej się poznali, docenili też możliwość rozmawiania bez skrępowania o własnych zainteresowaniach.

Dało to między innymi pole do wzajemnego dzielenia się zarówno troskami, jak i sukcesami - choć najczęściej opowiadali sobie o sytuacjach i doświadczeniach w ich szkołach. Tu zgodnie przyznali, że największą barierą jest brak realizacji dostosowań, czyli głównie indywidualizacji w procesie kształcenia oraz oddziaływań terapeutycznych „uszytych” na miarę.

17-letnia klubowiczka, dziewczyna w spektrum autyzmu, uczennica szkoły katolickiej - opowiedziała o swoich doświadczeniach z diagnozą, ale również o tym, w jaki sposób uświadamia swoje koleżanki i kolegów czym jest autyzm, przygotowując na tę okazję specjalną prezentację. Niestety były też przykre opowieści chłopców, którzy doświadczyli i wciąż zdarza się im doświadczać przemocy w placówkach edukacyjnych...

Niektórzy z opiekunów wspominali również o trudach wychowawczych, o wieloletnich (nie rzadko zbędnych) terapiach, o trudach logistycznych, ale i związanych z nimi barierach ekonomicznych. Niestety wszyscy uczestnicy zgodnie przyznali, że często nie potrafili zagospodarować lub po prostu nie mieli czasu na rozwijanie własnych pasji oraz że nie mieli pełnej świadomości wagi tej potrzeby.

Wielu rodziców opowiadało o zaniżonym poczuciu własnej wartości wśród ich dzieci. Ale bardzo miło było słyszeć, że ci sami rodzice zostali podczas zjazdu zaskoczeni reakcjami własnych dzieci - nikt nie chciał wracać do domu, wielu młodych ludzi chciało uczestniczyć w zabawach integracyjnych, nie raz po raz pierwszy w życiu i również po raz pierwszy młodzi ludzie mówili głośno o swoich zainteresowaniach i pomysłach na ich realizację.

Ogólnopolski zjazd dzieci i młodzieży w spektrum autyzmu (klubowiczów KŚM) uświadomił wszystkim obecnym, że odpowiednie przygotowanie do życia społecznego jest niezwykle istotne dla rozwoju osobistego, a możliwość rozpoznawania podstawowych potrzeb, umiejętność opowiadania o nich, o tym, co lubią, znajomość własnych i innych odczuć i emocji - jest w tym najważniejsze.

Młodzi stwierdzili ponadto, że:

- Mają mocne strony i chcą **rozwijać swój potencjał**;
- Chcą **uczestniczyć w życiu społecznym**, lokalnym swojego środowiska;
- Tworzyć „wskazówki” dotyczące **barier sensorycznych** dla instytucji;
- Budować dostępność dla wszystkich ludzi, głównie z trudnościami w sferze percepcji.

Spotkania podczas zjazdu ogólnopolskiego były okazją do aktywizacji, rozmów o wyborze drogi zawodowej w przyszłości przez młodych, zdobycie akceptacji rówieśniczej, szansą na spostrzeżenie zasobów posiadanych do efektywnego radzenia sobie z codziennością.

Cały cykl klubowy utwierdził młodych w przekonaniu, że mogą realizować swoje pasje, a tym samym - mocne strony. Według rodziców wzrosła też ich samoocena, pewność siebie oraz świadomość prawa do pełnego życia w społeczeństwie. Relacje które zawiązały się w grupie już teraz mają wpływ na samoocenę czy wzajemne motywowanie się do działań w przestrzeni społecznej.

Młodzi ludzie zaapelowali dodatkowo do koordynatora aby nadal odbywały się spotkania z ludźmi mającymi wpływ na działania inkluzyjne w różnych obszarach życia i współegzystowania społecznego. Według nich, ogólnopolski zjazd KŚM powinien odbywać się corocznie - byłaby to wówczas doskonała możliwość do podsumowywania dotychczasowych działań w zakresie budowania inkluzji samorzeczniczej.

Propozycje i **pomysły organizacyjne** dotyczące przyszłych zjazdów:

- scenariusz ramowy - elastyczny dopasowany do potrzeb młodych adekwatnych do sytuacji „tu i teraz”;
- prowadzenie całości przez samorzecznika przy wsparciu osoby dorosłej;
- wspólne zabawy integrujące młodzież;
- wspólne zabawy integrujące rodziców;
- omówienie działań przyszłościowych na rzecz młodych samorzeczników w Polsce;
- rozmowy młodych o własnych pasjach - omówienie wspólnych planów odnośnie rozwijania pasji;
- wolna przestrzeń sensoryczna - tworzenie „stref komfortu” - miejsc w których mogłyby odbywać się spotkania młodych w Polsce;
- docieranie do ciekawych ludzi - organizowanie spotkań z nimi.

b) Wnioski

Ze wszystkich warsztatów klubowych wyłaniają się po raz kolejny wzorce wzajemnej komunikacji oparte na wzajemnym zrozumieniu, otwartości na spektrum człowieczeństwa i poszanowaniu neuroróżnorodności.

To nie rzekomy brak umiejętności czy możliwości komunikacji jest problematyczny, a częsta stygmatyzacja i brak akceptacji **rozpiętości spektrum człowieczeństwa**.

Zawierając wskazania znane wielu ekspertom pracującym z osobami w *spektrum autyzmu* w nurcie humanistycznym, ale i psychodynamicznym, należy wymienić przede wszystkim:

- Bezwarunkowe zapewnienie możliwości technicznych, jak i finansowych na obsługę i wynajęcie sprzętu do spotkań zdalnych (!) Nie dotyczy to „tylko” czasu pandemii, ale przede wszystkim

specyfiki funkcjonowania osób w spektrum autyzmu i niewykluczania osób nie będących w stanie uczestniczyć w zajęciach;

- Każdy z uczestników powinien mieć odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję;
- Spotkanie/ warsztat/ inna aktywność grupowa winna mieć określone jasno ogólne zasady społecznej bytności (z włączeniem przerw, wypowiedzianiem się, czasem na posiłek, obecność rodziców/ opiekunów we wspólnej przestrzeni, itp.);
- Na każdym spotkaniu wewnętrznym konieczne jest zapewnienie wielu opcji wspomagających przetwarzanie informacji (nie tylko materiały takie jak kartony, flamastry, flipchart, kredki, nożyczki) ale przede wszystkim naprowadzenie audio-wizualne w postaci prezentacji, muzyki, krótkich materiałów video, itp.;
- Największy nacisk należy położyć na odkrywanie własnych pasji, bo to ona może w przyszłości okazać się pomocna jakości funkcjonowania czy przy wyborze drogi zawodowej;
- Kolejnym wyznacznikiem i warunkiem dostępności jest profesjonalnie przygotowana, przyjazna sensorycznie przestrzeń;
- Dużą uważność należy mieć na rozpoznanie, ale i omówienie z uczestnikami różnic w możliwościach psychofizycznych osób w spektrum autyzmu oraz nauka rozpoznawania indywidualnych profili sensorycznych;
- Umacnianie wśród uczestników wrażliwości na rozpoznanie własnych potrzeb;
- Umiejętna **praca całego środowiska klubowego** nad m.in. komunikacją interpersonalną (nie tylko werbalną), perspektywą poznawczą, samodzielnością, asertywnością, a jednocześnie umiejętnością współpracy w grupie, budowaniem i podtrzymywaniem relacji, rozpoznawaniem i regulowaniem emocji;
- Nauka rozpoznawania własnego stylu i charakteru myślenia;
- Wielorakość form warsztatowych, współgrających z pasjami uczestników;
- Rozpoznanie indywidualnych potrzeb i wspólne uwrażliwianie się na wagę odmienności w życiu społecznym;
- Zachęcanie i nauka świadomych wyborów;
- Pogłębianie istoty rozwoju samoświadomości;
- Tworzenie bezpiecznej przestrzeni do dzielenia się własną perspektywą, racją, potrzebą czy opinią;
- Przedłużenie czasu przerw i zwiększenie ich częstotliwości do godziny i piętnastu minut (np. 3x piętnastominutowe i 1x półgodzinna), co znacznie wpłynie na jakość warsztatów, pozwalając na zachowanie pola uwagi uczestników, a także zwiększy energię prowadzących;
- Nadmierna socjalizacja, intensywna i dyrektywna terapia, wsparcie nieadekwatne do potrzeb - mogą zniszczyć życie człowieka w spektrum autyzmu; mogą również zaprzepaścić szansę na rozwój zdrowej osobowości.

Podsumowując kolejny etap klubowy, można potwierdzić wcześniejsze spostrzeżenia - pomimo wielu niedoskonałości systemowych skutkujących nierzadko dramatami ludzkimi, widoczna jest coraz większa siła w nowo tworzących się formacji i ruchów społecznych grup mniejszościowych.

Jednym z takich właśnie ruchów emancypacyjnych jest „Self-Advocacy”, nazywany też „samorzecznictwem”.

Rola *Klubu Świadomej Młodzieży* wiąże się wobec tego nie tylko z „kreowaniem/ tworzeniem miejsc i okoliczności do spotkań neuroróżnorodnej młodzieży i dzieci”, ale głównie z odpowiedzialnością za kształtowanie i rozwój świadomości społecznej.

Zebranie i opracowanie *Agnieszka Warszawa*